

Nr 288.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om skyldighet att bortföra varuförråd, m. m.; given Stockholms slott den 24 maj 1940.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, att antaga härvid fogade förslag till lag om skyldighet att bortföra varuförråd samt lag med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål,

dels ock att samtycka till att Kungl. Maj:t, efter utfärdande av lag om skyldighet att bortföra varuförråd, meddelar sådant förordnande, som i 1 § i sistnämnda lag avses, att gälla tillsvidare.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

Förslag
till
L a g
om skyldighet att bortföra varuförråd.

Häri genom förordnas som följer:

Inledande bestämmelse.

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna, att vad i 2—14 §§ stadgas skall äga tillämpning; dock må förordnande, som nu sagts, ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, förhållanden vara för handen, som i första stycket sägs, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som där avses.

Om bortförande av varuförråd.

2 §.

När det finnes erforderligt till förhindrande av att förråd av vara, som är av vikt för befolkningen eller produktionen eller behöfelig för krigsbruk eller annat ändamål av betydelse för det allmänna, i händelse av krig genom fiendens åtgöranden förstöres eller eljest går förlorat, äger Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat föreskriva, att förrådet skall bortföras från den ort, där det förvaras, till viss ort eller visst område med mindre utsatt läge.

Beslut om bortförande må avse jämväl vad som tillverkas eller eljest framvinnes efter beslutets meddelande.

3 §.

För ändamål, som avses i 2 § första stycket, äger Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat föreskriva, att vara som i nämnda lagrum

sägs eller särskilt parti av sådan vara ej må föras till visst område av riket eller ock må föras till visst område allenast efter tillstånd och på villkor, som må hava angivits i tillståndet.

4 §.

Där ej angivits att bortförandet skall ske genom myndighets försorg, ankommer det på varuförrådets ägare att verkställa bortförandet. Ägaren skall därvid ställa sig till efterrättelse de bestämmelser beträffande bortförandet, som må hava meddelats.

Innehaves förråd av annan än ägaren och har någon till säkerhet för fordran panträtt i förrådet eller har innehavaren därav rätt att kvarhålla förrådet till säkerhet för fordran, skall det ankomma på innehavaren i stället för ägaren att verkställa bortförandet.

5 §.

Möter hinder för den, å vilken det enligt 4 § ankommer att bortföra varuförråd, att ombesörja bortförandet, skall han ofördröjligen göra anmälan därom hos den som meddelat beslutet om bortförandet.

Har anmälan skett, som i första stycket avses, eller har förrådet, utan att sådan anmälan skett, icke bortförts inom föreskriven tid, må bortförandet ske genom myndighets försorg.

6 §.

Verkställes bortförande av varuförråd genom myndighets försorg, vare förrådets ägare eller innehavare skyldig att därvid lämna det biträde, som påkallas av myndigheten.

7 §.

Bortförande av varuförråd skall så planläggas och verkställas, att den, vars rätt därav beröres, icke lider större förfång än som föranledes av omständigheterna.

8 §.

Bortfört varuförråd må flyttas från den ort eller det område, dit förrådet enligt beslutet om bortförandet skall föras, allenast efter tillstånd av Konungen eller av den myndighet, som meddelat beslutet om bortförandet, och under iakttagande av de villkor, som må hava angivits i tillståndet.

9 §.

Beslut om bortförande av varuförråd vare gällande mot förrådets ägare eller innehavare, när han fått del därav; dock skall beslut, som avser vara, vilken framvinnes efter beslutets delgivning, gälla från det varan framvunnits.

Om ersättning.**10 §.**

För sådan transport av varuförråd, som ägare eller innehavare verkställt till fullgörande av beslut om bortförande, ävensom för biträde, som lämnats jämlikt 6 §, utgår ersättning av allmänna medel om och i den mån ej omständigheterna till annat föranleda.

Har kostnad eljest åsamkats ägaren eller innehavaren till följd av bortförandet, må han för sådan kostnad, där denna står i uppenbart missförhållande till den nytta åtgärden kan anses medföra för honom, erhålla ersättning av allmänna medel efter vad som finnes skäligt.

11 §.

Då varuförråd bortförts genom myndighets försorg, vare ägaren skyldig återgälda myndigheten dess kostnad för bortförandet, om och i den mån ägaren, därest han verkställt bortförandet, jämlikt 10 § skolat själv svara för nämnda kostnad.

Har myndighet tagit vård om bortfört varuförråd, skall vad i första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning beträffande kostnad, som myndigheten fått vidkännas för vården.

12 §.

Myndighet äger till säkerhet för fordran, som i 11 § avses, kvarhålla så mycket av förrådet, som svarar mot fordringen.

13 §.

Ersättning enligt 10 eller 11 § fastställas till beloppet av riksvärderingsnämnden.

Om uppgiftsplikt.**14 §.**

Det åligger envar att vid förfrågan av länsstyrelse, polismyndighet, central kristidsmyndighet eller annan av Konungen bestämd myndighet lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar vara, som i 2 § avses.

Vägrar någon att lämna begärd upplysning eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda myndighet rörande förhållanden, varom upplysning begärts, må undersökning verkställas av kontor, lagerlokal eller annan lägenhet, varöver han förfogar, så ock granskning ske av hans handelsböcker och affärshandlingar. I fråga om befogenhet att besluta angående undersökning eller granskning, som nu nämnts, samt beträffande tid, då undersökning må äga rum, och förfarandet därvid skola bestämmelserna angående husrannsakan äga tillämpning.

Om straff och åtal.**15 §.**

Har någon, å vilken enligt 4 § ankommer att bortföra varuförråd, sedan beslutet därom jämlikt 9 § blivit gällande mot honom underlåtit att ombesörja bortförandet, ehuru hinder därför icke mött, eller, då hinder mött, underlåtit att göra anmälan därom enligt 5 §,

eller har någon, med vetskap om att föreskrift meddelats enligt 2 §, verkställt bortförandet i strid med därom givna bestämmelser eller underlåtit att lämna biträde vid bortförandet, efter vad i 6 § sägs, eller brutit mot det i 8 § stadgade förbudet eller underlåtit att iakttaga villkor, som uppställts med stöd av sistnämnda lagrum,

eller har någon, med vetskap om att föreskrift meddelats enligt 3 §, brutit mot förbud, som genom föreskriften meddelats, eller underlåtit att iakttaga villkor, som jämlikt nämnda lagrum uppställts,

straffes med dagsböter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med straffarbete i högst två år.

Lag samma vare, där någon vid förfrågan enligt 14 § vägrat att lämna upplysning eller ock vid sådan förfrågan eller i samband med undersökning eller granskning, som avses i sistnämnda paragraf, sökt vilseleda myndighet rörande i första stycket av samma paragraf angivna förhållanden.

16 §.

Vad som inhämtats genom svar å sådan förfrågan eller vid sådan undersökning eller granskning, som i 14 § sägs, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med förfrågningen, undersökningen eller granskningen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

17 §.

Brott, som i 16 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Särskilda bestämmelser.**18 §.**

Har föreskrift enligt 2 § ännu ej verkställts vid tid, då tillämpning av bestämmelserna i 2—14 §§ upphör, skall verkställighet icke äga rum. Sådana inskränkningar i förfoganderätten över varuförråd, varom i 3 och 8 §§ förmäles, skola ej gälla längre än till nyss angivna tid. I fråga om ersättning, vartill någon enligt denna lag är berättigad vid nämnda tid, skola lagens bestämmelser fortfarande äga tillämpning.

19 §.

Konungen äger meddela bestämmelser om delgivning av beslut om bortförande, så ock i övrigt meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Om besvär.

20 §.

Över riksvärderingsnämndens beslut enligt 13 § må klagan ej föras.

Har eljest beslut i fråga, som avses i denna lag, meddelats av annan än Konungen, må besvär över beslutet anföras hos Konungen sist å tjugonde dagen från det klaganden erhöll del därav; dock skall beslutet lända till efterrättelse utan hinder av anförda besvär, om ej Konungen annorlunda förordnar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1941. Förordnande, som meddelats jämlikt denna lag, skall ej gälla längre än lagen äger giltighet; dock att vad i 18 § stadgas rörande ersättning skall äga giltighet även därefter. I 16 § meddelad föreskrift om tystnadsplikt och vad i lagen stadgas rörande överträdelse av samma föreskrift ävensom vad där stadgas i fråga om sådant under tiden för lagens giltighet begånget brott, som i lagen avses, skall äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

Förslag

till

L a g

med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har enligt 2 § lagen om skyldighet att bortföra varuförråd föreskrift meddelats om bortförande av spannmål, i vilken panträtt är upplåten jämlikt lagen om viss panträtt i spannmål, må spannmålen bortföras utan hinder av bestämmelserna i 12 § sistnämnda lag.

Har sådant bortförande skett, som i första stycket avses, skall pantförskrivningen gälla i den bortförda spannmålen utan hinder av vad i 14 § lagen om viss panträtt i spannmål är stadgat.

2 §.

Då pantförskrivnen spannmål bortförts i enlighet med föreskrift, som i 1 § sägs, skall upplåtaren av panträtten eller den, som kan hava övertagit dennes förpliktelser enligt pantavtalet, ej mindre, där sådant enligt 3 § lagen om viss panträtt i spannmål erfordras, tillse att spannmålen varder på sätt där stadgas avskild, än även omedelbart meddela såväl registerföraren som panthavaren uppgift om vederbörlig benämning å den fastighet, varå spannmålen upplagts, samt om upplagsplatsen.

I fråga om förflyttning av spannmålen från upplagsplats, som i första stycket sägs, skall vad om spannmålens bortförande från den ursprungliga upplagsplatsen är stadgat äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Registerföraren skall, sedan han erhållit meddelande som i 2 § avses, verkställa anteckning om bortförandet i det i 6 § lagen om viss panträtt i spannmål föreskrivna registret samt därefter till registerföraren i det tingslag eller i den stad, dit spannmålen förts, överlämna avskrift av samtliga i registret verkställda anteckningar om pantförskrivningen. Det åligger den register-

förare, som sist nämnts, att införa anteckningarna i det av honom förda registret.

4 §.

Underlåter någon att fullgöra vad som enligt 2 § första stycket åligger honom eller lämnar någon medvetet oriktig uppgift i meddelande, som i nämnda lagrum avses, straffes med dagsböter; och skola i fråga om sådan förseelse bestämmelserna i 19 § lagen om viss panträtt i spannmål äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1941; dock att i fråga om spannmål, som bortförts under lagens giltighetstid, lagens bestämmelser skola äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 10 maj 1940.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Eriksson, fråga angående *lagstiftning om skyldighet att bortföra varuförråd.*

Föredraganden anför:

Den 8 december 1939 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens industrikommission och statens livsmedelskommission att, under beaktande av vad i statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för samma dag anförts, verkställa utredning samt framlägga förslag till erforderliga åtgärder för ordnande av den undanförseltjänst, som i nuvarande läge ansåges påkallad. Såsom ett första resultat av den anbefallda utredningen inkommo kommissionerna, med skrivelse den 8 februari 1940, med ett principbetänkande i undanförselfrågan, behandlande den allmänna planläggningen och organisationen av undanförseltjänsten. I anledning av vad i nämnda betänkande föreslagits utfärdade Kungl. Maj:t därefter den 23 februari 1940 kungörelse med vissa bestämmelser angående undanförsel av varuförråd, m. m. (S. F. S. 1940: 113).

Enligt den förenämnda kungörelsen förstås med undanförsel av varuförråd utspridning eller bortförande av förråden i syfte att i görligaste mån förhindra att de, i händelse av krig, genom fiendens åtgöranden förstöras eller eljest gå förlorade. Med *utspridning* avses i kungörelsen fördelning av ett å en ort befintligt varuförråd å flera förvaringsplatser inom samma ort i avsikt att begränsa verkningarna av anfall från luften. Med *bortförande* avses förflyttning av varuförråd från en ort till annan med mindre utsatt läge. Utspridningen betraktas såsom en luftskyddsangelägenhet, medan bortförandet däremot icke ansetts böra åvila luftskyddsmyndigheterna. Beträffande bortförande av varuförråd stadgas i kungörelsen, att industrikommissionen och livsmedelskommissionen skola, vardera kommissionen beträffande varor som falla inom dess verksamhetsområde, planlägga bortförande i erforderlig omfattning av staten tillhöriga förråd; samråd skall därvid ske med de myndigheter, i vilkas vård förråden befinna sig eller vilkas verksamhet eljest äger samband med planläggningen. Planernas verkställande skall vara beroende av Kungl. Maj:ts förordnande därom. Enligt kungörelsen hava de

båda kommissionerna vidare att, efter samråd med myndigheter som nyss sagts, i erforderlig utsträckning uppgöra planer för bortförande av förråd, tillhöriga annan än staten, samt att verka för att dessa planer i största möjliga utsträckning på frivillighetens väg genomföras. Det åligger kommissionerna att vid planläggningen inhämta yttrande från överbefälhavaren över rikets försvarskrafter angående frågan, för vilka delar av landet bortförande bör planläggas och till vilka delar av landet förråden böra föras. Kristidsstyrelser och kristidsnämnder skola, enligt de närmare bestämmelser livsmedelskommissionen meddelar, biträda kommissionerna vid fullgörande av de ifrågavarande uppgifterna. Enligt kungörelsen skall vardera kommissionen till chefen för folkhushållningsdepartementet överlämna sådana av kommissionen upprättade planer, som i det föregående sägs. Vidare stadgas i kungörelsen, att det skall åligga statsmyndighet att vid uppläggande av varuförråd, som med hänsyn till förrådets storlek och varans art kan hava betydelse för folkförsörjningen, samråda med vederbörande kommission angående platsen för förrådets uppläggande. Ytterligare stadgas att, där statsmyndighet under sin vård har varuförråd å olika orter, myndigheten skall samråda med vederbörande kommission angående den ordning, i vilken förråden skola tagas i anspråk. Bestämmelserna i kungörelsen äga icke tillämpning beträffande försvarsväsendet tillhöriga eller för dess räkning avsatta förråd.

De rättsliga och ekonomiska spörsmål, som sammanhånga med frågan om tvångsbortförande av varuförråd i enskild ägo, hava därefter varit föremål för ytterligare utredning inom kommissionerna. Efter slutförande av utredningen hava kommissionerna den 24 april 1940 till folkhushållningsdepartementet inkommit med ett inom kommissionerna utarbetat förslag rörande viss lagstiftning om bortförande av varuförråd, vid vilket såsom bilagor fogats *dels* ett förslag till lag om skyldighet att vid krig eller krigsfara bortföra varuförråd, *dels ock* ett förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 14 §§ lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål.

I sitt förslag hava kommissionerna inledningsvis framhållit, att det kunde visa sig svårt att på frivillighetens väg åstadkomma ett effektivt genomförande av uppgjorda planer beträffande bortförande av varuförråd, som tillhörde andra än staten; de möjligheter att *tvångsvis* bortföra egendom, som enligt gällande lagstiftning stode till myndigheternas förfogande, vore å andra sidan ytterst begränsade och enligt kommissionernas uppfattning otillräckliga.

Beträffande sistnämnda fråga hava kommissionerna anfört:

På olika områden hade utfärdats föreskrifter, vilka i sin räckvidd tangerade ett med tvångsmedel genomfört bortförande av varor.

I viss utsträckning kunde sålunda det syfte, som låge bakom önskemålet om rätt att tvångsvis bortföra enskild egendom, uppnås genom användande av de befogenheter, allmänna förfogandelagen gäve Konungen. I den mån det finnes erforderligt, att förnödenhet för vissa särskilt angivna ändamål ställdes till kronans förfogande, ägde Konungen enligt nämnda lag föreskriva, att ägaren eller innehavaren av förnödenheten skulle avstå densamma till kronan. Därvid vore emellertid att märka, att en tillämpning av allmänna förfogandelagen som regel skulle innebära avsevärda olägenheter för staten. Sålunda bleve staten nödsakad att övertaga äganderätten till förnödenheten, att anskaffa lagerlokaler samt att ombesörja vården av förnödenheten och — åtminstone i vissa fall — även försäljningen av densamma. Sin största betydelse för nu ifrågavarande ändamål torde allmänna förfogandelagen ha därigenom, att den enskilde genom hotet om ett tillämnande av lagen kunde förmås att frivilligt bortföra varuförråd enligt statsmakternas önskan.

Enligt Kungl. Maj:ts förordning den 10 juni 1938 (nr 367) angående handel med vissa mineraloljor vore importör av dylika oljor skyldig att i den omfattning Kungl. Maj:t förordnade inom riket hålla lager av olja samt att vid lagringen använda lagerplats, som Kungl. Maj:t anvisade. Kungl. Maj:t hade därigenom tydligen möjlighet att, vad dessa oljor anginge, förordna om det bortförande, som ansåges önskvärt. I praktiken torde denna möjlighet dock icke få någon större betydelse med hänsyn till att befintliga förvaringsrum i stort sett redan torde vara tagna i anspråk och nya förvaringsrum för olja endast med svårighet kunde på kortare tid iordningställas.

För fullständighetens skull borde även påpekas, att vissa företagare enligt lagen om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid arbetet å rikets ekonomiska försvarsberedskap vore förpliktade att biträda vid *planerandet* av bortförande av varuförråd; däremot kunde de icke med stöd av nämnda lag åläggas att verkställa bortförandet.

Kommissionerna hava såsom allmän motivering till det av dem framlagda förslaget anfört:

Enligt kommissionernas mening torde en utvidgning av statens rätt till tvångsmässiga ingripanden till att omfatta även bortförande av varuförråd vara synnerligen påkallad. Man skulle visserligen kunna tänka sig, att staten genom att av allmänna medel lämna ersättning för de kostnader och olägenheter, som ett bortförande av varuförråd innebure för den enskilde, skulle lyckas att i erforderlig utsträckning få till stånd ett bortförande på frivillighetens väg. Emellertid kunde det befaras, att ett sådant tillvägagångssätt i många fall skulle leda till att ägare av förnödenhet, som borde bortföras, komme att framställa otillbörligt stora anspråk på gottgörelse av statsverket samt, om dessa anspråk icke godkändes, komme att låta förnödenheten vara kvar i den gamla förvaringsorten i hopp att framdeles kunna utverka bättre villkor. Då en enskild ägare ej heller hade samma möjligheter som statsmakterna att bedöma, hur stor den risk verkligen vore, som han löpte genom att låta honom tillhöriga förnödenheter ligga kvar å en utsatt ort, torde man också ha anledning befara, att intresset för att få till stånd ett frivilligt bortförande ofta ej skulle vara tillräckligt levande.

Ytterligare ett skäl för att bereda statsmakterna möjligheten att tvångsvis genomföra bortförande av förnödenheter i enskild ägo vore, att transportfrågan endast därigenom torde kunna ordnas på ett någorlunda tillfredsställande sätt. Samtliga transportmedel vore som bekant redan hårt

belastade. Då det här kunde bliva fråga om mycket stora varumängder, borde man därför om möjligt ej vänta med bortförandet, till dess kriget börjat eller krigsfaran blivit akut, utan borde söka att sätta i gång med transporter så snart fara syntes föreligga för att landet skulle bli indraget i krig, även om denna fara ej vore överhängande eller tydligt skönjbar för befolkningen i allmänhet. Vid en sådan tidpunkt vore emellertid antagligen den enskilde mindre benägen för att frivilligt föranstalta om bortförande av en av honom ägd förnödenhet. I synnerhet om brist på transportmedel föreläge vore det vidare givetvis av betydelse, att viktigare förnödenheter bortfördes före mindre viktiga. Den därför erforderliga överblicken kunde ej förväntas föreligga hos den enskilde. Nu angivna synpunkter syntes bäst kunna tillgodoses genom att statsmakterna bereddades möjlighet att besluta om och genomföra bortförande av förnödenheter i enskild ägo.

I fråga om förslagets huvudsakliga innebörd anför kommissionerna:

Med hänsyn till det allvarliga ingrepp i den enskildes förfoganderätt, ett tvångsbortförande av varuförråd innebure, syntes ett dylikt förfarande böra få komma i fråga endast under förutsättning att riket befunde sig i krig eller krigsfara.

Det skulle måhända kunna ifrågasättas om ej, i analogi med vad som skett i allmänna förfogandelagen, rätten att bortföra varuförråd borde begränsas till att avse förråd av sådan förnödenhet, som vore av vikt för befolkningen eller produktionen eller vore behöflig för krigsbruk eller annat ändamål av betydelse för det allmänna. En sådan inskränkning skulle emellertid vara av ingen eller blott ringa verkan. I det läge, som utgjorde förutsättningen för att lagens huvudbestämmelser skulle äga tillämpning, finge väl nämligen det stora flertalet varuförråd, som härvidlag kunde komma i fråga, anses vara av sådan vikt och betydelse, som nyss sagts. Vid prövning av frågor om bortförande måste man ju för övrigt beakta, att det gällde ej blott att trygga det egna landets behov av förnödenheter utan även att förhindra, att en fiende genom erövring av ett varuförråd bleve i tillfälle att stärka sitt försörjningsläge beträffande sådan vara.

Rätten att besluta om bortförande av förnödenhet torde böra innefatta rätt att bestämma, vart förnödenheten skall föras. I beslutet om bortförande borde sålunda kunna angivas, att förnödenheten skulle föras till en viss ort eller till ett visst område.

Sedan beslut om bortförande av visst varuförråd meddelats, kunde nya förråd av samma varuslag framvinnas inom det område, från vilket bortförandet ägt rum. Därrest inga särskilda bestämmelser föreläge, skulle för varje sådant förråd, allt efter som framvinnandet ägde rum, nytt beslut om bortförande behöva träffas. För att undvika ett dylikt relativt omständligt förfarande syntes det böra föreskrivas, att beslut om bortförande finge avse jämväl varuförråd, som tillverkades eller eljest framvunnes efter beslutets bortförande. Av samma skäl borde förordnande kunna meddelas om att viss förnödenhet ej finge införas till område, som här avsåges. Bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela sådant förordnande torde för fullständighetens skull böra upptagas i lagen, oberoende av huruvida Kungl. Maj:t enligt allmänna befogenhetsregler kunde äga dylikt rätt.

Då ett varuförråd ansetts böra bortföras, uppkomme frågan, huruvida

bortförandet borde verkställas av förrådets ägare eller genom kronans försorg. Det syntes önskvärt, att lagen lämnade möjlighet för såväl det ena som det andra förfaringssättet. Frågan torde därefter böra närmare regleras i tillämpningsföreskrifter till lagen. Det borde emellertid framhållas, att förrådets ägare, därest han så önskade samt hinder därför ej förelåge ur transportsynpunkt eller av annan anledning, syntes böra få verkställa transporten själv.

Fall kunde förekomma, då det varuförråd, som skulle bortföras, innehades av annan än ägaren under panträtt eller retentionsrätt eller med nyttjanderätt. Innehavaren av godset vore i så fall skyldig att tåla bortförandet. Detta innebure bl. a., att han, då förrådet skulle bortföras av ägaren, vore skyldig utlämna förrådet till denne för transportens verkställande. En sådan rubbning av det bestående besittningsförhållandet kunde emellertid i vissa fall komma att medföra en avsevärd försämring av innehavarens rättsställning. Om ett pantsatt varuförråd bortfördes genom ägarens försorg, överginge ju besittningen av förrådet till ägaren, och pant-havaren miste därmed den säkerhet, som panträtten innebure. Det sagda gällde även förråd, som innehades med retentionsrätt. Dylika konsekvenser kunde undvikas genom att bortförandet skedde genom myndighets försorg. Det förutsattes därvid, att förrådet å den nya förvaringsplatsen av myndigheten utlämnades till den förutvarande innehavaren.

Det vore emellertid ingalunda säkert, att det, då ett beslut om bortförande skulle meddelas, vore för myndigheten känt, att någon innehade förrådet med panträtt eller retentionsrätt. Även om så vore fallet, kunde det vidare med hänsyn till föreliggande förhållanden befinnas olämpligt att låta bortförandet ske genom myndighets försorg. Slutligen kunde exempelvis en pantsättning av förrådet ha skett efter det beslutet om bortförande meddelades. I dylika fall skulle det kunna innebära en obillighet mot innehavaren av varuförrådet, om bortförandet finge verkställas av ägaren. Å andra sidan vore det emellertid ej säkert, att innehavaren alltid ansåge sig hava intresse av att själv få ombesörja bortförandet. Om han innehade förrådet som pant, kunde han exempelvis ha annan, i och för sig tillfredsställande säkerhet för sin fordran. Han kunde vidare finna kostnaderna för bortförandet så stora i förhållande till hans fordran, att han ej ville löpa risken för att sedermera icke kunna erhålla någon ersättning för desamma. Vad sålunda anförts syntes motivera, att, då beslut meddelats om bortförande av ett varuförråd, och bortförandet skulle ske genom ägarens försorg, den som innehade förrådet med panträtt eller retentionsrätt tillerkändes rätt att, om han så önskade, i ägarens ställe bortföra detta. Någon skyldighet därtill torde å andra sidan icke böra åläggas honom. Vad sålunda sagts om den, som innehade egendom med panträtt, borde givetvis även gälla den, som eljest hade varuförråd under panträtt i handom. För ett speciellt fall, där panträtt förelåge, ehuru egendomen vore kvar i ägarens besittning, nämligen i fråga om panträtt i spannmål, torde vissa ändringar i gällande lagstiftning bliva erforderliga, för att panträtten ej genom bortförandet skulle gå förlorad.

Även om bortförandet verkställdes genom myndighets försorg, syntes skyldighet böra föreligga för förnödenhetens ägare att lämna myndigheten det biträde vid transporten, som av myndigheten påkallades. Där förnödenheten innehades av annan än ägaren, borde enahanda skyldighet åvila innehavaren. Myndigheten borde sålunda kunna begära, bland annat, att trans-

port av förnödenheten från magasin till båt eller järnväg, lastning och lossning verkställdes av förnödenhetens ägare eller innehavare. Överlämnades det åter åt ägaren att verkställa transporten, borde i beslutet kunna angivas viss tid, inom vilken beslutet skulle vara verkställt, eller föreskrivas, att transporten skulle verkställas med viss transportlägenhet.

Vad man velat uppnå genom bortförandet skulle lätt nog kunna omintetgöras, därest förrådets ägare eller innehavare ägde frihet att, sedan förnödenheten bortförts, förfoga över densamma efter eget gottfinnande. Det torde därför böra stadgas, att förråd, som bortförts, icke utan tillstånd av Konungen eller den myndighet, som beslutat om bortförandet, finge flyttas från den ort eller det område, som i beslutet angivits, eller, om beslutet allenast inneburet, att förrådet skulle bortföras från visst område, tillbaka till detta område. Sådant tillstånd torde — i den mån det vore möjligt utan att syftet med bortförandet äventyrades — böra beviljas för alla så att säga normala dispositioner med förrådet. Från förråd av en industriprodukt borde sålunda försäljning kunna få ske, och vad exempelvis anginge lager av råvaror och halvfabrikat, som bortförts från en fabrik, borde ägaren eller innehavaren kunna få återföra delar av lagret till fabriken för förädling, blott det ej skedde i onödigt stor omfattning. Vile någon flytta förråd till en ännu tryggare plats än den, dit det vid bortförandet transporterats, borde tillstånd därtill givetvis icke heller vägras.

Bortförande borde så planläggas och verkställas, att den, vars rätt därav berördes, icke lede större förfång än av omständigheterna föranleddes. Den beslutande myndigheten borde följaktligen vid bestämmandet av vart förrådet skulle föras, söka beakta exempelvis det intresse, en ägare eller innehavare av förnödenhet, som utgjorde råvara eller halvfabrikat, hade av att förnödenheten placerades å sådan ort, att minsta möjliga hinder för hans rörelse uppstode genom bortförandet. Å andra sidan finge givetvis skyddssynpunkterna icke förbises. En avvägning mellan å ena sidan det intresse, förrådets ägare eller innehavare kunde ha av att förrådet vore lätt tillgängligt för honom, och å andra sidan samhällets intresse av att förrådet skyddades på bästa möjliga sätt, torde därför för varje fall bliva erforderlig.

Kommissionerna hava beträffande frågan om de grunder, efter vilka ersättning vid bortförande av varuförråd borde utgå, yttrat:

Ett bortförande av varuförråd torde i många fall komma att för dess ägare medföra såväl direkta kostnader som avsevärda olägenheter. Sålunda uppkomme exempelvis kostnader för förnödenhetens transporterande från en ort till en annan, för anskaffandet av lagerrum å den nya förvaringsorten och för vård av förnödenheten därstädes. Vidare uppstode, då råvaror eller halvfabrikat bortförts, kostnader för transport av varorna tillbaka till fabriken för förädling, eller ökades distributionskostnaderna, då färdigfabrikat bortförts. Frågan, av vem dessa kostnader skulle bäras, bleve därför uppenbarligen av största vikt.

Rent principiellt borde väl frågan kunna besvaras så, att nyttan av åtgärden borde vara avgörande för fördelningen av kostnaderna för densamma. I de flesta fall hade både staten och ägaren nytta av förnödenheternas bortförande. För ägaren borde bortförandet vara till gagn genom att risken för att förrådet förstördes eller ginge förlorat bleve mindre än förut. Staten åter hade intresse dels av att förrådet räddades för landets eget be-

hov och dels av att fienden ej bleve i tillfälle att tillgodogöra sig detsamma. Redan uppskattningen av det gagn, ägaren kunde anses ha av bortförandet, bleve ofta ganska svår, i all synnerhet om förflyttningen vidtagits endast i anledning av krigsfara och ej på grund av ett påbörjat fientligt angrepp. Och även om det låte sig göra att i penningar uppskatta den nytta ägaren hade av bortförandet, vore en jämförelse mellan denna nytta och statens ovan angivna intresse av åtgärden knappast möjlig. Redan av vad sålunda sagts torde framgå, att en lösning av frågan från rent principiella utgångspunkter knappast vore möjlig. Man torde därför bli nödsakad att huvudsakligen låta frågans avgörande bli beroende av praktiska överväganden från fall till fall.

De kostnader och olägenheter, om vilka det bleve fråga, kunde huvudsakligen hänföras till två skilda grupper. Till den första hörde utgifter och besvär för transport av förrådet till den nya förvaringsplatsen och till den andra övriga av bortförandet föranledda utgifter och olägenheter, såsom vård av förrådet å den nya förvaringsplatsen, samt av bortförandet föranledda driftsstörningar och ökningar i produktionskostnaderna.

En skälig fördelning av kostnader i anledning av bortförandet syntes i flertalet fall vara, att staten skulle svara för utgifter för själva transporten, under det att förrådets ägare finge bära övriga kostnader. För en sådan uppdelning talade även den omständigheten, att de utgifter, som vore en direkt och nödvändig följd av transporten av varuförrådet, torde vara jämförelsevis lätta att fixera, under det att en någorlunda noggrann uppskattning av övriga kostnader, vilkas omfattning i avsevärd utsträckning måste bli beroende på ägarens dispositioner, torde bli synnerligen vansklig att företaga. Vad anginge sådant besvär, som ägaren åsamkats för själva transporten, borde väl principiellt gälla detsamma som i fråga om de direkta utgifterna för denna. I betraktande av det intresse ägaren hade av bortförandet torde emellertid i ett flertal fall omständigheterna vara sådana, att någon ersättning för sagda besvär icke borde utgå. För sådant besvär åter, som ej vore direkt förknippat med själva transporten, utan exempelvis sammanhängde med vårdandet av godset å den nya förvaringsplatsen, syntes under inga förhållanden ersättning böra utgå.

I vissa fall kunde det emellertid befinnas skäligt, att ägaren själv finge bära samtliga kostnader och besvär i anledning av bortförandet eller huvudparten av dessa. Detta gällde främst förnödenheter, som hade ett högt värde i förhållande till nämnda kostnader och besvär, eller vilkas bevarande vore av särskild betydelse för ägarens rörelse. Å andra sidan kunde fall även påvisas, där en tillämpning av nyssnämnda fördelningsgrund skulle innebära ett oskäligt betungande av varuförrådets ägare. Som exempel härpå kunde nämnas bortförande av varor, vilkas värde vore lågt i förhållande till vad bortförandet och lagringen kostade.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hade kommissionerna funnit sig böra föreslå, att ersättning av allmänna medel skulle utgå för transporten, om och i den mån ej omständigheterna till annat föranledde, medan annan kostnad skulle ersättas endast i de fall, där denna stode i uppenbart missförhållande till den nytta åtgärden kunde anses medföra för varuförrådets ägare.

I stort sett samma synpunkter torde böra anläggas, då innehavare bortfört varuförråd i ägarens ställe.

Då de ekonomiska konsekvenserna av ett beslut om bortförande för förrådets ägare kunde bliva högst betydande, vore det av stor vikt, att frågan

om ersättningsbestämmande ordnades på det sätt, som för honom innebure största möjliga garanti för ett rättvist avgörande. Samtidigt vore det emellertid av vikt, att ersättningsfrågorna avgjordes så snabbt som möjligt. Av betydelse vore också, att enhetliga normer låge till grund för avgörandena i de olika fallen. Genom att i varje särskilt fall ersättningsfrågan hänskötes till domstols prövning, skulle givetvis den första av ovannämnda synpunkter bliva tillbörligen beaktad. Däremot torde med hänsyn bl. a. till den tid, som måste åtgå, innan prejudikat i dithörande frågor kunde erhållas, ett domstolsförfarande icke tillgodose de anspråk på snabbhet i förfarandet och enhetlighet i avgörandena, som i här ifrågavarande fall måste uppställas. Att överlåta ersättningsfrågornas avgörande åt domstol syntes därför icke böra komma i fråga. Ur synpunkten att alla fall borde avgöras efter enhetliga normer torde det vara lämpligare att hänskjuta samtliga ersättningsfrågor till avgörande av en särskild nämnd. En nämnd, som med hänsyn till sin sammansättning fyllde alla anspråk på en opartisk och sakkunnig prövning av dylika ersättningsfrågor och som dessutom sysslade med i viss mån besläktade spørsmål, funnes redan, nämligen riksvärderingsnämnden. Enligt 11 § rekvisitionslagen skulle denna nämnd i regel bestå av fem ledamöter, varav tre utsåges av Konungen. Av de återstående ledamöterna utsåges den ene av kommerskollegium och den andre av lantbruksstyrelsen eller ock, om Konungen så förordnade, av andra centrala myndigheter med sakkunskap inom industriens eller folkhushållningens område. För envar av ledamöterna utsåges erforderligt antal ställföreträdare. Av de utav Konungen utsedda ledamöterna och ställföreträdarna skulle en ledamot och en ställföreträdare hava utövat domarämbete. Riksvärderingsnämnden handlade bland annat frågor om ersättning enligt rekvisitionslagen och allmänna förfogandelagen. Såväl med hänsyn till den bekantskap med närbesläktade spørsmål, som riksvärderingsnämnden genom sin nysnämnda verksamhet vunne, som ock med hänsyn till önskvärdheten att nya statliga organ ej i onödan tillskapades syntes det därför lämpligt, att åt riksvärderingsnämnden uppdroges att avgöra även frågor om ersättning enligt den föreslagna undanförsellagen. Innan nämnden avgjorde ersättningsfrågan, syntes den myndighet, som meddelat beslut om bortförande, böra ha avgivit utlåtande i frågan. Bestämmelser därom torde böra lämnas genom tillämpningsföreskrifter till lagen.

Skulle, på sätt kommissionerna föreslagit, avgörandet av dithörande ersättningsfrågor komma att anförtros åt riksvärderingsnämnden, vore det enligt kommissionernas mening önskvärt, att den befogenhet att utse ledamöter av nämnden, som tillkomme kommerskollegium och lantbruksstyrelsen, överflyttades på industrikommissionen och livsmedelskommissionen.

Kommissionerna hava framhållit, att de vid utformandet av den här ovan intagna motiveringen till de föreslagna ersättningsbestämmelserna utgått från att den förlust, som uppstode därigenom att ett varuförråd i händelse av krig genom fiendens åtgöranden förstördes eller eljest ginge förlorat, skulle komma att slutligen drabba ägaren. Efter att hava erinrat om det av krigsskadeutredningen den 7 februari 1940 avgivna betänkandet (statens off. utredn. 1940: 4) med förslag till lag om krigsskadeersättning — enligt vilket förslag ersättning för krigsskador å brandförsäkrade varuförråd skall be-

redas genom av staten meddelad krigsförsäkring — anföra kommissionerna vidare:

Därest en krigsskadeförsäkring beslötes enligt de av krigsskadeutredningen angivna riktlinjerna, minskades tydligen det intresse ägaren av ett brandförsäkrat, inom en farozon befintligt varuförråd hade av att förrådet flyttades till en ort med mindre utsatt läge. Om förrådet förstördes, erhöle han ju ersättning för detsamma, och om förrådet undginge förstörelse, måste han, var det än förvarades, genom premiebetalning bidra till gäldandet av krigsskadeersättning för de skador, som kunde ha uppkommit på andra varuförråd. Det torde emellertid vara förhastat att av det anförda draga den slutsatsen, att ägarens intresse av bortförandet helt skulle bortfalla genom införandet av en obligatorisk krigsskadeförsäkring. I detta sammanhang kunde framhållas, att det i krigstider, då ett varuförråd förstörts, ofta kunde vara svårt eller rent av omöjligt att anskaffa en motsvarande mängd av samma vara.

Om krigsskadeutredningens förslag genomfördes, kunde vissa skäl anses tala för, att samtliga kostnader för bortförandet av varuförråd bestredes genom de försäkringspremier, som skulle uttagas av försäkringstagarna. Genom bortförandet minskades nämligen risken för att ersättning för varuförrådet skulle behöva gäldas medelst försäkringspremier, och bortförandet framstode alltså som en åtgärd i alla försäkringstagares intresse. Då det emellertid knappast torde böra ifrågakomma att igångsätta den omfattande apparat, som en krigsskadeförsäkring innebure, förrän krig utbrutit, och bortförande i möjligaste mån borde ske före sistnämnda tidpunkt, syntes en sådan lösning icke kunna förordas. Det vore ju för övrigt ingalunda säkert, att den situation, som föranledde bortförandet, verkligen utmynnade i ett krig.

Den omständigheten, att ägare av ett varuförråd inom en farozon genom krigsskadeförsäkring kunde beredas full ersättning för skada till följd av krigshandling, syntes ej heller böra leda till att samtliga kostnader för bortförande av sådant förråd gäldades av allmänna medel. De av kommissionerna föreslagna bestämmelserna, enligt vilka kostnader och besvär för själva transporten av varuförrådet skulle gäldas av statsverket om och i den mån ej omständigheterna till annat föranledde, under det att ersättning för andra av bortförandet föranledda kostnader skulle utgå endast då dessa kostnader stode i uppenbart missförhållande till den nytta åtgärden kunde anses medföra för ägaren eller innehavaren, vore enligt kommissionernas mening lämpade även för det fall att en krigsskadeförsäkring infördes i överensstämmelse med de av krigsskadeutredningen framlagda riktlinjerna.

I detta sammanhang ville kommissionerna som sin mening uttala, att en blivande krigsförsäkring icke borde omfatta varuförråd, som emot myndigheternas föreskrifter fått kvarbliva inom farozon. Det syntes nämligen alltför starkt komma att begränsa den enskildes intresse av att medverka till förrådets bortflyttning, om han skulle utfå krigsskadeersättning även för det fall, att han åsidosatt myndighets föreskrift om undanförsel.

Beträffande det av kommissionerna utarbetade förslaget till lag om skyldighet att vid krig eller krigsfara bortföra varuförråd må följande detaljredogörelse här lämnas.

I 1 § av förslaget upptages en bestämmelse, att Konungen äger vid krig eller krigsfara förordna att vad i 2—15 §§ stadgas skall äga tillämpning; dock att under tid, då riksdagen är samlad, riksdagens samtycke erfordras för meddelande av förordnande som nyss är sagt. I 2 § stadgas att, när så finnes erforderligt för att i görligaste mån förhindra att varuförråd under krig genom fiendens åtgöranden förstöres eller eljest går förlorat, Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat äger förordna, att varuförrådet skall bortföras från den ort, där det förvaras, till viss ort eller visst område med mindre utsatt läge. Beslut om bortförande må avse jämväl varuförråd, som tillverkas eller eljest framvinnes efter beslutets meddelande. Enligt 3 § äger Konungen vidare, för ändamål som avses i 2 §, förordna att viss förnödighet ej må införas till visst område av riket.

I 4 § av förslaget hava upptagits bestämmelser angående vem som skall verkställa bortförandet. Har ej i beslutet om bortförande angivits, att bortförandet skall ske genom myndighets försorg, skall det ankomma på förrådets ägare att verkställa bortförandet. Innehaves varuförråd, vars bortförande ankommer på ägaren, av annan än denne och har innehavaren förrådet som pant eller eljest under panträtt i handom eller äger han rätt att kvarhålla förrådet till säkerhet för fordran, skall innehavaren vara berättigad att i ägarens ställe verkställa bortförandet. Underlåter ägare att bortföra varuförråd, skall bortförandet ske genom försorg av den myndighet Konungen därtill bemyndigat. Enligt 5 § skall vidare gälla, att bortfört varuförråd icke utan tillstånd av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat må flyttas från den ort eller det område, som i beslutet om bortförandet angivits.

I 6 § upptages en allmän regel att bortförandet skall så planläggas och verkställas, att den, vars rätt därav beröres, icke lider större förfång än som föranledes av omständigheterna.

I 7 § stadgas, att om varuförråd skall bortföras av ägaren, denne skall vara skyldig ställa sig till efterrättelse de föreskrifter beträffande tid och sätt för bortförandet, som i beslutet om bortförandet meddelats. Möter hinder för bortförandet, skall ägaren därom ofördröjligen göra anmälan hos Konungen eller, därest beslutet om bortförande meddelats av annan än Konungen, hos den myndighet som meddelat beslutet. Enligt 8 § åligger det varuförrådets ägare eller innehavare, i det fall att bortförandet verkställs genom myndighets försorg, att lämna myndigheten det biträde vid bortförandet som påkallas.

I 9 § upptages ett stadgande, att beslut om bortförande skall vara gällande mot förrådets ägare, när han fått del därav; dock skall beslut, som avser varuförråd, vilket framvinnes efter beslutets delgivning, gälla från det förrådet framvunnits.

I förslaget upptages vidare under 10—14 §§ vissa ersättningsregler m. m. I 10 § stadgas sålunda, att för sådan transport av varuförråd, som ägare eller innehavare företagit till fullgörande av beslut om bortförande, även-

som för biträde, som jämlikt 8 § lämnats myndighet av ägaren eller innehavaren, ersättning skall utgå av allmänna medel om och i den mån ej omständigheterna till annat föranleda. Har ägare eller innehavare av bortfört varuförråd eljest åsamkats kostnad till följd av bortförandet, må han för sådan kostnad, där denna står i uppenbart missförhållande till den nytta åtgärden kan anses medföra för honom, erhålla ersättning av allmänna medel efter vad som finnes skäligt. Vidare stadgas i 11 § att, då beslut om bortförande verkställts genom myndighets försorg, förrådets ägare skall vara skyldig återgälda myndigheten dess kostnader för bortförandet, om och i den mån sådana omständigheter föreligga att ägaren, därest han själv verkställt bortförandet, ej jämlikt bestämmelserna i 10 § ägt att för nämnda kostnad erhålla ersättning av allmänna medel. Vad sist sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande kostnad, som myndighet fått vidkännas för vård om bortförd egendom. Enligt 12 § föreslås, att myndighet, som tagit vård om bortfört varuförråd, skall vara berättigad att till sin säkerhet kvarhålla så mycket av förrådet, som svarar mot vårdkostnaden.

Frågor om ersättningsskyldighet, som i 10 eller 11 § sägs, skola enligt 13 § av förslaget avgöras av riksvärderingnämnden. Enligt 14 § skall ersättning, som staten har att gälda enligt 10 §, så snart den blivit till beloppet bestämd, gäldas kontant eller medelst anvisning, som är betalbar vid uppvisandet, eller ock, där så lämpligen kan ske, medelst check.

Slutligen upptagas i 15—22 §§ vissa bestämmelser om uppgiftsplikt, om straff och åtal, om besvär m. m.

Beträffande det av kommissionerna utarbetade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 12 och 14 §§ lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål* må nämnas, att syftemålet med de ifrågasatta ändringarna är att möjliggöra, att förråd av spannmål, som är pantförskrivet enligt bestämmelserna i lagen om viss panträtt i spannmål, må kunna bortföras utan att därigenom panthavarens rätt äventyras.

Uppenbarligen är det av största betydelse för landet att tillgängliga förråd av viktigare varor äro så placerade, att risken för att de i händelse av krig förstöras eller falla i fiendens händer så långt möjligt undanröjes. I sådant syfte bör tillses, att nytillkommande varuförråd uppläggas å platser, som ur berörda synpunkt äro att anse som gynnsamt belägna. Vad angår förråd, som uppläggas av statliga myndigheter, har detta beaktats genom kungörelsen den 23 februari 1940 med vissa bestämmelser angående undanförsel av varuförråd, m. m.; enligt nämnda kungörelse skall vederbörande myndighet samråda med industri- respektive livsmedelskommissionen angående platsen för uppläggande av sådant varuförråd, som med hänsyn till förrådets storlek och varans art kan hava betydelse för folkförsörjningen. Men vidare kräves, att redan befintliga förråd med ogynnsam belägenhet bliva, i den utsträckning som lämpligen kan ske, bortförda till lämpligare

Departement-
schefen.

belägna orter. Även denna synpunkt har beaktats i den förenämnda kungörelsen. Enligt denna hava sålunda industri- och livsmedelskommissionerna att uppgöra planer för bortförande i erforderlig omfattning av staten tillhöriga förråd, vilka planer skola överlämnas till chefen för folkhushållningsdepartementet; på Kungl. Maj:t ankommer därefter att förordna om planernas verkställande. Även i fråga om förråd, tillhöriga *annan än staten*, hava kommissionerna att uppgöra dylika planer ävensom att verka för att dessa i största möjliga utsträckning på frivillighetens väg genomföras. Emellertid lär det, med hänsyn till frågans stora betydelse, icke vara försvarligt att härvidlag lita uteslutande till de enskilda medborgarnas frivilliga medverkan. Även om man har anledning att i allmänhet räkna med en lojal medverkan från de enskildas sida, kunna förhållandena likväl bliva sådana, att tvångsmedel behöva tillgripas. Härvid torde beaktas, att bortförande av vissa varuförråd kan vara påkallat utan att behovet därav framstår klart för den enskilde; i sådant läge måste man räkna med ett skäligen ringa intresse från hans sida att verkställa bortförandet. Vidare kunna uppkommande ersättningsfrågor m. m. utgöra hinder för ett frivilligt bortförande av förråden. Såväl av de nu nämnda som ock av andra skäl är det angeläget, att bortförande av varuförråd må kunna ske oberoende av den enskilde varuägarens inställning till frågan.

Såsom kommissionerna framhållit äro de möjligheter, som för närvarande stå till buds i fråga om bortförande tvångsvis av varuförråd i enskild ägo, begränsade. Allmänna förfogandelagens regler äro icke avfattade med tanke på dylika åtgärder och de specialstadganden, om vilka kommissionerna erinrat, lära i detta sammanhang vara av föga värde. Det torde därför vara erforderligt, för vinnande av det åsyftade resultatet, att särskilda bestämmelser träffas om rätt att tvångsvis bortföra varuförråd, tillhöriga *annan än staten*. I anslutning härtill torde sådana bestämmelser även böra träffas, att transport av viktiga varor till ett för fientligt anfall särskilt utsatt område må kunna förhindras. Att utbygga förfogandelagen så att densamma komme att omfatta även en reglering av hithörande spörsmål lär icke vara lämpligt, utan böra, såsom kommissionerna föreslagit, de erforderliga bestämmelserna sammanföras till en särskild lag i ämnet. Till grund för denna lagstiftning torde kunna läggas det förenämnda, av kommissionerna avgivna författningsförslaget. Vissa jämkningar av förslaget böra emellertid vidtagas och har förslaget i enlighet härmed blivit föremål för överarbetning inom folkhushållningsdepartementet.

Jag torde härefter få lämna en närmare redogörelse för det sålunda överarbetade förslaget.

Den föreslagna lagen torde böra givas karaktären av en fullmaktslag av enahanda slag som allmänna förfogandelagen. Enligt kommissionernas förslag skulle den nya lagens materiella bestämmelser få sättas i kraft allenast vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig (1 § i kommissionernas förslag)

De förutsättningar, under vilka lagens bestämmelser må tillämpas, föreslås alltså snävare begränsade än vad som nu gäller beträffande övriga fullmaktslagar, vilka kunna sättas i kraft även »eljest under utomordentliga, av krig föränledda förhållanden». Kommissionernas uppfattning att lagen icke bör tillämpas annat än i allvarliga lägen torde vara riktig. Det oaktat lära emellertid av flera skäl de formella förutsättningarna för tillämpningen av lagens bestämmelser böra angivas på enahanda sätt som skett i fråga om övriga fullmaktslagar.

En ändring av 1 § i ovan angiven riktning torde föränleda, att lagens rubrik ändras.

I 2 § upptagas bestämmelser om vilka förråd, som må tvångsvis bortföras, samt om den ordning i vilken beslut om bortförande skall träffas. Kommissionerna upptaga i sitt förslag icke några inskränkande bestämmelser beträffande vilka förråd som må bliva föremål för bortförande; kommissionerna hänvisa härvid till att i det läge, som enligt deras förslag skulle utgöra förutsättningen för att lagens materiella bestämmelser skola äga tillämpning (d. v. s. krig eller krigsfara, vari riket befinner sig), det stora flertalet varuförråd är av sådan vikt att bortförande får ske. Enligt det överarbetade förslaget hava emellertid, såsom förut nämnts, förutsättningarna för lagens tillämpning angivits något vidare. Detta synes böra föränleda — även om detta icke medför någon ändring i sak — att de varor, som må göras till föremål för bortförande, angivas på enahanda sätt, som skett i allmänna förfogandelagen; i det överarbetade förslaget har i enlighet härmed såsom föremål för ett eventuellt bortförande angivits »förråd av vara, som är av vikt för befolkningen eller produktionen eller behövlig för krigsbruk eller annat ändamål av betydelse för det allmänna». Det må härvid framhållas, att med varuförråd avses icke blott lager av färdiga handelsvaror utan även förråd av råämnen och materialier samt halvfabrikat. — Såsom kommissionerna föreslagit, torde ett beslut om bortförande kunna omfatta även vara, som vederbörande tillverkar eller eljest framvinner efter beslutets meddelande.

Beslut om bortförande torde få meddelas av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat. Förslaget innebär härutinnan en utvidgning i förhållande till vad i motsvarande hänseende gäller enligt allmänna förfogandelagen, enligt vilken endast Konungen äger besluta om sådant förfogande som i sistnämnda lag avses. Utvidgningen torde emellertid vara befogad med hänsyn till intresset av att möjliggöra en smidig tillämpning av lagen.

I flertalet fall torde det vara tillräckligt att angiva allenast visst område, till vilket förrådet i fråga skall föras. Beslutet om bortförande torde även få ges i den formen, att förrådet förklaras skola bortföras från viss angiven farozon.

Vid bestämmandet av den ort eller det område, dit varuförråd skall föras, bör — såsom kommissionerna framhållit i specialmotivering till förevarande

paragraf — hänsyn i första hand tagas till att orten eller området skall hava ett ur militär synpunkt relativt skyddat läge. Ur statlig synpunkt är det även betydelsefullt, att goda transportmöjligheter förefinnas samt, åtminstone i vissa fall, att en tillfredsställande utspridning av olika förråd i skilda delar av landet uppnås. Ur ägarens synpunkt är det väl åter, bortsett från intresset av att förrådet placeras å en ort, vars läge är mindre utsatt, av vikt, att tillfredsställande och ej alltför kostsamma lagerlokaler finnas å den nya lagringsorten, att möjligheterna till avsättning av varan ej alltför mycket försvåras genom förflyttningen samt att, för den händelse varan sedermera helt eller delvis skall återföras till den ursprungliga förvaringsorten, exempelvis för undergående av förädling eller bearbetning, återtransporten kan ske utan alltför stora kostnader. I den mån så är förenligt med statens intressen, böra givetvis vid bestämmande av orten för förflyttningen ägarens önskemål i största möjliga utsträckning beaktas.

I anslutning till vad nyss anförts angående vikten av att tillfredsställande lagerutrymmen stå till buds å den nya uppläggningsorten, må erinras om de möjligheter till tvångsvis anskaffande av dylika utrymmen, som allmänna förfogandelagen ger.

I 3 § hava upptagits vissa bestämmelser om förbud att föra vara av angivet slag till särskilt utsatta delar av riket. Ur de synpunkter, från vilka det ifrågavarande förslaget utgår, lär det vara lika angeläget att kunna förhindra att en för det allmänna betydelsefull vara föres till en farozon, som att kunna tvångsvis ombesörja bortförande av där redan befintliga förråd av varan.

Enligt kommissionernas förslag skulle föreskrift, som i 3 § avses, kunna meddelas allenast av Konungen. Med hänsyn till det samband, som enligt vad ovan sagts förefinnes mellan ett beslut om bortförande av varuförråd och sådant beslut, varom här är fråga, torde emellertid beslutanderätten även i sistberörda fall böra få av Konungen delegeras å viss myndighet. Vidare lär det vara lämpligt att beslut, som här avses, må kunna meddelas icke blott i form av ett absolut förbud utan även så, att transporterandet av varor till området i fråga göres beroende av tillstånd; ett dylikt tillstånd bör kunna förknippas med de villkor, som prövas lämpliga ur de synpunkter, vilka här komma i fråga. Hinder bör ej heller möta mot att förbudet avser endast ett bestämt varuparti.

De närmare bestämmelserna om verkställighet av meddelade beslut om bortförande hava intagits i 4—6 §§ av det överarbetade förslaget (motsvarande 4, 7 och 8 §§ i kommissionernas förslag). I enlighet med kommissionernas förslag har stadgats att, där ej annat angivits, det ankommer på förrådets ägare att verkställa bortförandet. Omständigheterna i det särskilda fallet torde få avgöra, om myndighet skall ombesörja borttransporterandet eller om detta skall uppdragas åt ägaren. Ägarens intressen böra självfallet alltid beaktas så långt detta överhuvud är möjligt utan eftersättande av det allmännas rätt och intressen. För en ägare av viss förnödenhet kan det så-

lunda vara förenat med stora olägenheter att själv behöva ombesörja bortförandet, under det att detta för en annan ägare av samma slags förnödenhet kan te sig mycket önskvärt. Av stor betydelse för avgörandet måste vidare bliva, på vilketdera sättet tillgängliga transportmedel bäst kunna utnyttjas samt, då särskild skyndsamhet är av nöden, på vilketdera sättet undanförandet snabbast kan komma till stånd.

Såsom kommissionerna föreslagit bör det åligga ägare, som enligt det meddelade beslutet har att bortföra förrådet men för vilken hinder möter att fullgöra nämnda skyldighet, att ofördröjligen göra anmälan därom till Konungen eller den myndighet, som meddelat beslutet. Genom att en dylik anmälningskyldighet föreskrives, kan övervakningen att förråden bortföras planmässigt väsentligt inskränkas. Har sådan anmälan skett, som nyss är sagt, bör det ankomma på den beslutande myndigheten eller, där Konungen meddelat beslutet om bortförandet, på den myndighet, Konungen bestämt, att — utan särskilt förordnande därom — ombesörja bortförandet; skulle det anmälda hindret vara av övergående art och vederbörande myndighet i anledning därav finna lämpligt att i stället bevilja visst uppskov med bortförandet torde myndigheten äga besluta därom. De hinder, varom nyss nämnts, kunna vara av olika art. Bristande transportmöjligheter kunna sålunda omöjliggöra för den enskilde att verkställa transporten. Eller ock kan hindret bestå däri, att ägaren icke har full dispositionsrätt över godset. Särskild uppmärksamhet förtjänar härvid det i kommissionernas förslag berörda fallet, att annan har panträtt (retentionsrätt) till godset. Det bör i ett sådant fall näppeligen komma i fråga att stadga skyldighet för panthavaren — eller för annan innehavare av förrådet — att utlämna detta till ägaren i och för bortförandet. Vill panthavaren icke godvilligt utlämna godset till ägaren, lär det sålunda få ankomma på vederbörande myndighet att ombesörja bortförandet och att därefter utlämna godset till panthavaren å den nya uppläggningsplatsen. Vill panthavaren däremot själv ombesörja bortförandet, synes han böra vara berättigad därtill. Det sagda bör äga motsvarande tillämpning, då förrådet innehaves av annan än den, för vilken panträtten gäller; besittningsförhållandet torde emellertid icke heller i fall, varom sist är sagt, få brytas, utan synes rätten att verkställa bortförandet böra tillkomma innehavaren av förrådet. — Beträffande sådan panträtt, som avses i lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål, torde vissa särskilda bestämmelser erfordras, till vilken fråga jag emellertid senare skall återkomma.

Såväl då ägaren verkställer bortförandet som då en panthavare begagnar sig av den föreslagna rätten att själv bortföra förrådet, bör skyldighet föreligga för vederbörande att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter beträffande tid och sätt för bortförandet, som meddelats i beslutet om bortförandet eller ock av myndighet, på vilken enligt sagda beslut ankommer att meddela dylika verkställighetsföreskrifter.

Skulle förrådets ägare, utan att göra föreskriven anmälan om uppkommet

hinder, underlåta att verkställa bortförandet. torde vederbörande myndighet böra äga att omedelbart efter utgången av den för transportens verkställande föreskrivna tiden själv ombesörja bortförandet. Särskilt beslut härom torde icke böra erfordras, detta med hänsyn till önskvärdheten att undvika den tidsutdräkt som skulle följa, därest nytt beslut om bortförandet skulle i vederbörlig ordning meddelas och delgivas ägaren.

I 6 § av det överarbetade förslaget har upptagits ett stadgande, motsvarande det i kommissionernas förslag under 8 § upptagna, om skyldighet för ägare eller innehavare av varuförråd, som bortföres genom myndighets försorg, att därvid lämna myndigheten erforderligt biträde. Med stöd av det föreslagna stadgandet kan det exempelvis åläggas ägaren att ställa honom tillhöriga transportmedel till förfogande, att låta sin arbetspersonal utföra lastning, transport och lossning m. m.

I 7 § av det överarbetade förslaget har angivits, att bortförande skall så planläggas och verkställas, att den vars rätt därav beröres icke lider större förfång än som föranledes av omständigheterna. Motsvarande bestämmelse har upptagits i 6 § av kommissionernas förslag och återfinnes jämväl i allmänna förfogandelagen.

Såsom kommissionerna framhållit, bör bortfört förråd icke utan tillstånd få flyttas från den ort eller det område, dit förrådet förts. Bestämmelse här om återfinnes i 8 § av det överarbetade förslaget (5 § i kommissionernas förslag). Meddelat tillstånd bör kunna förknippas med villkor.

Såsom slutbestämmelse i förevarande avsnitt av förslaget har slutligen i 9 § stadgats, att beslut om bortförande av varuförråd är gällande mot förrådets ägare eller innehavare när han fått del därav; dock att beslut, som avser vara som framvinnes efter beslutets delgivning, skall gälla från det varan framvunnits. Stadgandet har sin motsvarighet i allmänna förfogandelagen.

I ett följande avsnitt av lagförslaget, omfattande 10—13 §§, upptagas vissa ersättningsbestämmelser. Såsom kommissionerna anfört, synes en skälig fördelning av kostnaderna i anledning av ett varuförråds bortförande vinnas, om staten principiellt svarar för utgifterna för själva transporten, medan förrådets ägare får bära övriga kostnader och förluster. Denna regel torde emellertid icke böra gälla utan undantag. Sålunda bör det, när omständigheterna därtill föranleda, å ena sidan kunna åläggas ägaren att själv svara även för transportkostnaderna, å andra sidan kunna tillerkännas honom ersättning även för sådan kostnad, som det enligt huvudregeln tillkommer honom att själv bära. Bestämmelser av nu angiven innebörd hava upptagits i 10 §. Enligt första stycket av nämnda paragraf skall ersättning utgå av statsmedel för sådan transport, som ägare eller innehavare verkställt till fullgörande av beslut om bortförande, ävensom för biträde, som jämlikt 6 § lämnats myndighet av ägaren eller innehavaren, om och i den mån ej omständigheterna till annat föranleda. Ersättning kan sålunda lämnas ej blott för direkta utgifter utan även exempelvis

för arbete, som ägaren själv eller hos honom anställd personal utfört i samband med forslingen. Med hänsyn till ägarens eget intresse av bortförandet torde emellertid i flertalet fall omständigheterna få anses föranleda, att ersättning för hans arbete och besvär icke utgår. Bland omständigheter, som synas böra föranleda till att ersättningen nedsättes eller att sådan överhuvud icke skall utgå, kan vidare — såsom kommissionerna i specialmotivering till förevarande paragraf anfört — nämnas, att den bortförda egendomen i förhållande till kostnaderna för bortförandet har ett så högt värde, att det skäligen kan fordras, att ägaren helt eller delvis själv står för kostnaderna. Hänsyn bör även tagas till sådana förhållanden som att ägaren verkställt transporten på ett onödigt dyrbart sätt eller, då viss förvaringsplats ej anvisats i beslutet om bortförande, låtit forsla förrådet längre bort från den ursprungliga förvaringsplatsen än som med hänsyn till syftet med bortförandet kan anses hava varit erforderligt. Skulle ägaren hava låtit upplägga förrådet å den ursprungliga förvaringsplatsen i strid mot av myndighet lämnad anvisning, bör denna omständighet även kunna inverka på ersättningens storlek. I den mån transporten, därest beslutet om bortförande ej meddelats, ändock skulle hava utförts såsom ett led i den normala produktions- eller distributionsprocessen, bör ersättning i regel icke utgå.

I 10 § andra stycket anges att, såvitt angår annan kostnad i följd av bortförandet, ägaren eller innehavaren erhåller ersättning allenast där kostnaden står i uppenbart missförhållande till den nytta åtgärden kan anses medföra för honom; ersättningen föreslås skola utgå med belopp, som kan finnas skäligt. Stadgandet i detta stycke avser sådana kostnader, som ej äro hänförliga till själva transporten från den tidigare förvaringsplatsen till den nya. Dessa kostnader kunna vara av mycket skiftande slag. Hit höra exempelvis kostnader för lagerrum å den nya förvaringsplatsen och vård av förrådet därstädes samt den ökning i produktions- och distributionskostnader, som kan uppstå till följd av bortförandet och den därav föranledda inskränkningen i förfoganderätten över förrådet. Där dylika kostnader stå i uppenbart missförhållande till den nytta, som bortförandet medfört för ägaren, bör ägaren rimligtvis åtnjuta viss ersättning för kostnaderna. Storleken av denna ersättning synes böra bestämmas efter skälighetsprövning i varje särskilt fall.

Till den, som innehar varuförråd med annan rätt än äganderätt, utgår enligt de föreslagna bestämmelserna ersättning enligt samma regler, som gälla för ägare. Uppenbart är, att innehavare ej kan göra anspråk på högre ersättning än som skulle hava tillkommit ägaren, om denne verkställt bortförandet.

Där bortförandet ankommer på förrådets ägare, bör denne icke få komma i ett bättre ekonomiskt läge genom att undandraga sig sin berörda skyldighet. I den mån ägaren enligt de förut angivna bestämmelserna haft att själv bära kostnaderna, därest bortförandet verkställts genom hans egen försorg,

torde han därför böra vara ersättningsskyldig gentemot det allmänna för de kostnader, som uppstått i följd av att det allmänna måst i ägarens ställe verkställa bortförandet; motsvarande princip bör gälla även i andra fall, då förråd bortförts genom myndighets försorg. Bestämmelse härom har upptagits i 11 § första stycket. — I detta sammanhang och i anslutning till vad kommissionerna anfört (sid. 16—17) rörande det av krigsskadeutredningen avgivna förslaget må här erinras om att i det förslag till lag om krigsskadeersättning, som den 19 april 1940 remitterats till lagrådet för utlåtande, upptagits ett stadgande att, därest i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa krigsskada, åsidosatts, ersättning för sådan skada må åtnjutas endast om och i den mån skadan, efter vad antagas må, skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen; framgår av omständigheterna, att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse att föreskriften iakttogs, vare den utan inverkan å ersättningsrätten.

Enligt det framlagda förslaget har vederbörande myndighet icke någon vårdnadsplikt beträffande varuförråd, som blivit bortfört genom myndighetens försorg. Myndighetens åligganden inskränka sig till att föra förrådet till angiven plats och att där utlämna förrådet till vederbörande. Även om det i och för sig icke lär vara önskvärt att ålägga myndigheten en direkt vårdnadsplikt, får det dock anses ligga i sakens natur att myndigheten, i händelse ägaren (den tidigare innehavaren) undandrager sig att taga vård om förrådet, icke låter detsamma förfaras utan besörjer nödig omvårdnad därav antingen själv eller genom någon ortsmyndighet, till exempel genom kristidsnämnden. I dylikt fall bör ägaren vara skyldig att ersätta myndigheten vårdkostnaden, om och i den mån ej sådana omständigheter föreligga, att ägaren, därest han själv omhänderhaft vårdnaden av godset, ägt att för vårdkostnaden utfå ersättning av allmänna medel. Bestämmelser härom hava upptagits i 11 § andra stycket.

I anslutning till det förut anförda må nämnas att, därest ägaren på ett mera varaktigt sätt undandrager sig sin vårdnadsplikt, det lär kunna ifrågakomma att kronan förfogar över förrådet enligt allmänna förfogandelagen. Särskilt lär detta bliva aktuellt i fråga om förråd av sådan vara, som är utsatt för snar förstörelse.

Kommissionerna hava i 12 § av sitt förslag upptagit en bestämmelse, att myndighet, som tagit vård om bortfört varuförråd, skall äga till sin säkerhet kvarhålla så mycket av förrådet, som svarar mot myndighetens fordran för vårdkostnad. Bestämmelsen synes lämplig och torde böra upptagas i den föreslagna lagen. Emellertid lär det härvidlag knappast vara befogat att göra åtskillnad mellan en fordran för vårdkostnad och en sådan fordran, som grundar sig på att myndigheten verkställt transporten. Även för en fordran av sistberörda art synes retentionsrätt böra tillkomma myndigheten. I det överarbetade förslaget har 12 § givits ändrad lydelse i enlighet med vad sålunda anförts.

Frågor om sådan ersättningsskyldighet, som i 10 och 11 §§ avses, skola enligt kommissionernas förslag avgöras av riksvärderingsnämnden, över vars beslut klagan enligt förslaget icke skall få föras (20 § andra stycket i det överarbetade förslaget). Vad kommissionerna sålunda föreslagit synes lämpligt och ändamålsenligt. Emellertid torde åt ifrågavarande stadgande böra givas sådan lydelse, att därav tydligt framgår att det endast är ersättningens belopp, som fastställs av riksvärderingsnämnden. Det bör sålunda icke tillkomma riksvärderingsnämnden att avgöra en eventuell tvist om vem ersättningen skall tillkomma eller vem som är ersättningsskyldig i förhållande till den myndighet, som verkställt bortförandet. Genom en dylik utformning av ifrågavarande stadgande vinnes överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i allmänna förfogandelagen.

Kommissionerna hava i sin motivering till förevarande stadgande yttrat, bland annat, att, innan riksvärderingsnämnden avgör ersättningsfråga varom här är tal, utlåtande i ärendet bör hava avgivits av den myndighet, som meddelat beslutet om bortförandet. Detta synes lämpligt, men torde, såsom kommissionerna även förutsatt, lagstadgande härom icke vara erforderligt.

Kommissionerna hava vidare ifrågasatt, om icke den befogenhet att utse ledamöter i riksvärderingsnämnden, som för närvarande tillkommer kommerskollegium och lantbruksstyrelsen, borde överflyttas å respektive kommissioner. Utan att i detta sammanhang taga definitiv ställning till det ifrågavarande förslaget vill jag här allenast erinra, att ett bifall till kommissionernas förslag icke erfordrar lagändring.

I kommissionernas förslag har under 14 § upptagits stadgande därom, att ersättning enligt 10 § skall, så snart den blivit till beloppet bestämd, gäldas kontant eller medelst anvisning, som är betalbar vid uppvisandet, eller ock, där så lämpligen kan ske, medelst check. Detta stadgande torde emellertid lämpligen kunna upptagas i tillämpningsföreskrifter till lagen och har därför icke upptagits i det överarbetade förslaget.

Vissa bestämmelser om uppgiftsplikt hava upptagits i 14 § av det överarbetade förslaget (15 § i kommissionernas förslag). Det må erinras, att allmänna förfogandelagen upptager bestämmelser av i stort sett enahanda innehåll.

I 15—17 §§ (16—18 §§ i kommissionernas förslag) upptagas bestämmelser om straff och åtal. Straffskalan synes lämpligen böra bestämmas på enahanda sätt som skett i allmänna förfogandelagen. Vetskap om meddelad föreskrift, som i 2 eller 3 § avses, torde uttryckligen böra uppställas som förutsättning för straffbarhet. Straff lärer böra drabba även den, som underlåter att iakttaga villkor, varom sägs i 3 eller 8 §.

I det överarbetade förslaget hava under 18 och 19 §§ (motsvarande 19 och 20 §§ i kommissionernas förslag) upptagits dels vissa bestämmelser angående giltighetstiden för sådan föreskrift, som meddelats jämlikt 2 §, m. m., dels ock ett stadgande om rätt för Konungen att meddela erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Kommissionerna hava i det av dem utarbetade författningsförslaget såsom 21 § upptagit en från allmänna förfogandelagen hämtad bestämmelse därom, att genom den här ifrågavarande lagen inskränkning ej göres i den rätt att tvångsvis taga in anspråk förnödenheter eller tjänstbarheter, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet eller ock civil myndighet för luftskyddets behov eller polismyndighet för ordningsmaktens behov. Då ett dylikt stadgande icke lärer i nu förevarande sammanhang fylla något praktiskt behov, har jag ansett stadgandet kunna utgå.

I 20 § av det överarbetade förslaget (22 § i kommissionernas förslag) hava upptagits vissa bestämmelser angående besvär över beslut i frågor, som i lagen avses. Kommissionerna hava föreslagit en besvärstid av femton dagar; då överklagat beslut emellertid skall, om ej Konungen annorlunda förordnar, lända till efterrättelse utan hinder av anförda besvär, synes besvärstiden kunna utan olägenhet förlängas till tjugu dagar, varigenom även i detta hänseende överensstämmelse vinnes med motsvarande stadgande i allmänna förfogandelagen.

Den föreslagna lagen torde lämpligen böra träda i kraft dagen efter den, då lagen utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Lagen torde givas allenast temporär giltighet. Till en början torde lagen sålunda böra gälla endast till och med den 30 juni 1941 för att därefter i mån av behov givas fortsatt giltighet. Vissa särskilda bestämmelser angående giltighetstiden för ersättningsreglerna, straffbestämmelserna m. m. torde erfordras.

Jag torde härefter få övergå till frågan om de särskilda bestämmelser, som i anledning av det förut behandlade lagförslaget må erfordras med avseende å sådan panträtt, som åtnjutes jämlikt lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål. Jag torde därvid till en början få erinra om följande bestämmelser i lagen.

Enligt 12 § förenämnda lag må spannmål, som pantförskrivits i enlighet med bestämmelserna i lagen, icke förrän skulden betalats eller panträtten eljest upphört, utan panthavarens medgivande bortföras eller utlämnas från den i panträttsupplåtelsehandlingen angivna fastigheten. I 14 § andra stycket samma lag föreskrives vidare att, därest pantförskrivnen spannmål bortföres från sagda fastighet, pantförskrivningen ej längre är gällande i vad sålunda bortförts.

Det synes erforderligt, att lagen om skyldighet att bortföra varuförråd äger tillämpning jämväl å sådana förråd, som här avses. Å andra sidan bör panthavaren ej lida men av bortförandet på så sätt, att hans panträtt upphör i fråga om det bortförda partiet. I 12 § lagen om viss panträtt i spannmål synes därför böra införas föreskrift, att det i sagda paragraf stadgade förbudet mot bortförande av pantförskrivnen spannmål ej skall utgöra hinder för förflyttning av spannmålen till verkställande av sådant be-

slut om bortförande, varom här är fråga. Vidare torde 14 § andra stycket av ifrågavarande lag böra ändras därhän, att den där föreskrivna påföljden av att spannmål bortföres ej inträder i det fall, att bortförandet skett till fullgörande av sådant beslut, som nyss är sagt. För att panthavaren skall bli i tillfälle att vid bortförandet och efter detsamma bevaka sina intressen lär även böra föreskrivas, att upplåtaren av panträtten eller den, som kan hava övertagit dennes förpliktelser enligt pantavtalet, skall vara skyldig lämna panthavaren underrättelse om bortförandet; liknande underrättelse torde böra lämnas till vederbörande registerförare. Det torde även böra åligga panthavaren eller den, som övertagit hans förpliktelser, att tillse att förrådet blir, där sådant enligt 3 § i lagen om viss panträtt i spannmål erfordras, avskilt på sätt i nämnda lagrum stadgas. Sedan spannmålen upplagts å den nya förvaringsplatsen, bör den icke få föras därifrån under andra förutsättningar än som eljest gälla för bortförande av pantförskriven spannmål. Föreskrifter av nu angivet innehåll torde lämpligen kunna införas såsom tredje stycke i 12 §, medan nuvarande tredje stycket upptages som fjärde stycke i paragrafen. — Straff torde böra stadgas för underlåtenhet att fullgöra förpliktelse, varom nyss är sagt, så ock för lämnandet av medvetet oriktig uppgift. Straffbestämmelserna torde kunna intagas i 18 § andra stycket av lagen.

I enlighet med vad nu anförts har utarbetats förslag till *lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen till *dels lag om skyldighet att bortföra varuförråd, dels ock lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål*, av den lydelse bilagor till detta protokoll utvisa, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Curt Nordwall.

Förslag
till
L a g
om skyldighet att bortföra varuförråd.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelse.

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna, att vad i 2—14 §§ stadgas skall äga tillämpning; dock må förordnande, som nu sagts, ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, förhållanden vara för handen, som i första stycket sägs, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som där avses.

Om bortförande av varuförråd m. m.

2 §.

När så finnes erforderligt till förhindrande av att förråd av vara, som är av vikt för befolkningen eller produktionen eller behöflig för krigsbruk eller annat ändamål av betydelse för det allmänna, i händelse av krig genom fiendens åtgöranden förstöres eller eljest går förlorat, äger Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat föreskriva, att förrådet skall bortföras från den ort, där det förvaras, till viss ort eller visst område med mindre utsatt läge.

Beslut om bortförande må avse jämväl vara, som tillverkas eller eljest framvinnes efter beslutets meddelande.

3 §.

För ändamål, som avses i 2 § första stycket, äger Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat föreskriva, att vara som i nämnda lagrum sägs eller särskilt parti av sådan vara ej må föras till visst område av riket

eller ock må föras till sådant område allenast efter erhållet tillstånd och under iakttagande av därför uppställda villkor.

4 §.

Där ej i beslut om bortförande angivits, att bortförandet skall ske genom myndighets försorg, ankommer det på förrådets ägare att verkställa bortförandet. Ägaren skall därvid ställa sig till efterrättelse de bestämmelser beträffande tid och sätt för bortförandet, som meddelats i beslutet eller ock av myndighet, som i beslutet angivits.

Innehaves varuförråd, vars bortförande ankommer på ägaren, av annan än denne och har någon till säkerhet för fordran panträtt i förrådet eller har innehavaren därav rätt att kvarhålla förrådet till säkerhet för fordran, vare innehavaren berättigad att i ägarens ställe verkställa bortförandet under iakttagande av meddelade bestämmelser beträffande tid och sätt därför.

5 §.

Möter hinder för ägaren att bortföra varuförråd, vars bortförande enligt 4 § första stycket ankommer på honom, skall ägaren ofördröjligen göra anmälan därom hos Konungen eller, därest beslutet om bortförandet meddelats av annan än Konungen, hos den myndighet som meddelat beslutet.

Har anmälan skett, som i första stycket avses, eller har förrådet eljest icke inom föreskriven tid bortförts av ägaren eller innehavaren, äger den myndighet, som meddelat beslutet om bortförandet eller som av Konungen därtill bemyndigats, att ombesörja bortförandet.

6 §.

Verkställes bortförande av varuförråd genom myndighets försorg, vare förrådets ägare eller innehavare skyldig att lämna myndigheten det biträde vid bortförandet, som påkallas av myndigheten.

7 §.

Bortförande av varuförråd skall så planläggas och verkställas, att den, vars rätt därav beröres, icke lider större förfång än som föranledes av omständigheterna.

8 §.

Bortfört varuförråd må flyttas från den ort eller det område, dit förrådet enligt beslutet om bortförandet skall föras, allenast efter tillstånd av Konungen eller av den myndighet, som meddelat beslutet om bortförandet, och under iakttagande av de villkor, som må hava uppställts för åtnjutande av tillståndet.

9 §.

Beslut om bortförande av varuförråd vare gällande mot förrådets ägare eller innehavare, när han fått del därav; dock skall beslut, som avser vara, vilken framvinnes efter beslutets delgivning, gälla från det varan framvunnits.

Om ersättning m. m.

10 §.

För sådan transport av varuförråd, som ägare eller innehavare verkställt till fullgörande av beslut om bortförande, ävensom för biträde, som jämlikt 6 § lämnats myndighet av ägaren eller innehavaren, utgår ersättning av allmänna medel om och i den mån ej omständigheterna till annat föranleda.

Har ägare eller innehavare av bortfört varuförråd eljest åsamkats kostnad till följd av bortförandet, må han för sådan kostnad, där denna står i uppenbart missförhållande till den nytta åtgärden kan anses medföra för honom, erhålla ersättning av allmänna medel efter vad som finnes skäligt.

11 §.

Då beslut om bortförande verkställts genom myndighets försorg, vare förrådets ägare skyldig återgälda myndigheten dess kostnad för bortförandet, om och i den mån ägaren, därest han verkställt bortförandet, jämlikt 10 § skolat själv svara för nämnda kostnad.

Har myndighet tagit vård om bortfört varuförråd, skall vad i första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning beträffande kostnad, som myndigheten fått vidkännas för vården.

12 §.

Myndighet äger till säkerhet för fordran, som i 11 § avses, kvarhålla så mycket av förrådet, som svarar mot fordringen.

13 §.

Ersättning, som enligt 10 § skall utgå av allmänna medel eller som enligt 11 § skall gäldas till myndighet, som i sistnämnda lagrum avses, fastställles till beloppet av riksvärderingsnämnden.

Om uppgiftsplikt.

14 §.

Det åligger envar att vid förfrågan av länsstyrelse, polismyndighet, central kristidsmyndighet eller annan av Konungen bestämd myndighet lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar vara, som i 2 § avses.

Vägrar någon att lämna begärd upplysning eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda myndighet rörande förhållanden, varom upplysning begärts, må undersökning verkställas av kontor, lagerlokal eller annan lägenhet, varöver han förfogar, så ock granskning ske av hans handelsböcker och affärshandlingar. I fråga om befogenhet att besluta angående undersökning eller granskning, som nu nämnts, samt beträffande tid, då undersökning må äga rum, och förfarandet därvid skola bestämmelserna angående husrannsakan äga tillämpning.

Om straff och åtal.**15 §.**

Har ägare av varuförråd, med vetskap om att föreskrift meddelats enligt 2 §, utan att hinder därför mött underlåtit att bortföra förrådet eller har han, då hinder för bortförandet mött, underlåtit att göra anmälan därom enligt 5 §,

eller har någon, med vetskap om föreskrift som ovan sägs, verkställt bortförandet i strid med därom givna bestämmelser eller underlåtit att lämna biträde vid bortförandet, efter vad i 6 § sägs, eller brutit mot i 8 § stadgat förbud eller underlåtit att iakttaga villkor, som uppställts med stöd av sistnämnda lagrum,

eller har någon, med vetskap om att föreskrift meddelats enligt 3 §, brutit mot förbud, som genom föreskriften meddelats, eller underlåtit att iakttaga villkor, som jämlikt nämnda lagrum uppställts,

straffes med dagsböter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med straffarbete i högst två år.

Lag samma vare, där någon vid förfrågan enligt 14 § vägrat att lämna upplysning eller ock vid sådan förfrågan eller i samband med undersökning eller granskning, som avses i sistnämnda paragraf, sökt vilseleda myndighet rörande i första stycket av samma paragraf angivna förhållanden.

16 §.

Vad som inhämtats genom svar å sådan förfrågan eller vid sådan undersökning eller granskning, som i 14 § sägs, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med förfrågningen, undersökningen eller granskningen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

17 §.

Brott, som i 16 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Särskilda bestämmelser.**18 §.**

Har föreskrift enligt 2 § ännu ej verkställts vid tid, då tillämpning av bestämmelserna i 2—14 §§ upphör, skall verkställighet icke äga rum. Sådana inskränkningar i förfoganderätten över varuförråd, varom i 3 och 8 §§ förmäles, skola ej gälla längre än till nyss angivna tid. I fråga om ersättning, vartill någon enligt denna lag är berättigad vid nämnda tid, skola lagens bestämmelser fortfarande äga tillämpning.

19 §.

Konungen äger meddela bestämmelser om delgivning av beslut om bortförande, så ock i övrigt meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Om besvär.

20 §.

Har beslut i fråga, som avses i denna lag, meddelats av annan än Konungen, må besvär över beslutet anföras hos Konungen sist å tjugonde dagen från det klaganden erhöll del därav; dock skall beslutet lända till efterrättelse utan hinder av anförda besvär, om ej Konungen annorlunda förordnar.

Över riksvärderingsnämndens beslut enligt 13 § må klagan ej föras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1941. Förordnande, som meddelats jämlikt denna lag, skall ej gälla längre än lagen äger giltighet; dock att vad i 18 § stadgas rörande ersättning skall äga giltighet även därefter. I 16 § meddelad föreskrift om tystnadsplikt och vad i lagen stadgas rörande överträdelse av samma föreskrift ävensom vad där stadgas i fråga om sådant under tiden för lagens giltighet begånget brott, som i lagen avses, skall äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

Förslag

till

L a g

om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål.

Häri genom förordnas, att 12, 14 och 18 §§ lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

12 §.

Den pantförskrivna spannmålen må icke, förrän skulden betalats eller panträtten eljest upphört, utan panthavarens medgivande bortföras eller utlämnas från den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten eller inom denna förflyttas från den upplagsplats, som i samma handling angivits. Vad sålunda stadgas skall dock icke utgöra hinder för förflyttning av spannmålen till verkställande av beslut, som i 2 § lagen den om skyldighet att bortföra varuförråd sägs, eller för uttagande av prov å spannmålen eller för tillfälligt rubbande av spannmålen i och för densammans behöriga vård, ej heller för tröskning av spannmål, som pantförskrivits i otröskat skick, under förutsättning att panthavaren i god tid före tröskningens företagande bevisligen underrättats därom och tröskningen verkställas å den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten.

Om innehavaren — — — till efterrättelse.

Bortföres pantförskrivna spannmål från den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten på grund av sådant beslut, varom i 2 § lagen den om skyldighet att bortföra varuförråd förmåles, åligger det upplåtaren av panträtten eller den, som kan hava övertagit dennes förpliktelser enligt pantavtalet, ej mindre att, därest sådant enligt 3 § erfordras, tillse att spannmålen varder på sätt där stadgas avskild, än även att omedelbart lämna såväl registerföraren som panthavaren meddelande om den nya upplagsplatsen; och skall i fråga om förflyttning av spannmålen från sistnämnda plats vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Där panthavaren — — — grundade rätt.

¹ Senaste lydelse av 12 och 18 §§ se 1926: 76.

14 §.

Verkan av — — — i registret.

Bortföres pantförskriven spannmål från den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten, vare pantförskrivningen ej längre gällande i vad sålunda bortförts, med mindre bortförandet skett på grund av beslut, som i 2 § lagen den om skyldighet att bortföra varuförråd sägs.

Vad ovan — — — i konkurstillstånd.

18 §.

Den som — — — annan upplåtits.

Om innehavaren — — — ettusen kronor. Lag samma vare, där någon underlåter att fullgöra vad som enligt 12 § tredje stycket åligger honom eller lämnar medvetet oriktig uppgift i meddelande, som i sistnämnda lagrum avses.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 24 maj 1940.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LAWSKI,
VON STEYERN,
EKBERG,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 23 maj 1940 tillhandakommet utdrag av protokoll över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 10 maj 1940, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om skyldighet att bortföra varuförråd; och
- 2) lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i folkhushållningsdepartementet hovrättsrådet Rolf Dahlgren.

Lagrådet fann förslagen föranleda följande erinringar.

Förslaget till lag om skyldighet att bortföra varuförråd.

Jämväl då varuförråd, som innehaves av annan än ägaren, är föremål för pant- eller retentionsrätt, ankommer det enligt förslaget principiellt å ägaren att ombesörja föreskrivet bortförande, men innehavaren är berättigad att draga försorg därom. I dylikt fall torde ägaren jämlikt 5 § första stycket böra göra anmälan om att hinder möter för honom att bortföra förrådet. Det kan nämligen icke antagas, att innehavaren skall medgiva ägaren att besörja bortförandet, eftersom pant- eller retentionsrätt förfaller, då ägaren återvinner besittningen av förrådet. I förslaget läres ej heller vara avsett, att ägaren skall omhänderhava bortförandet. Enligt 5 § andra stycket skall vid anmälan, som nyss berörts, bortförandet omedelbart kunna verkställas av vederbörande myndighet. Då emellertid innehavaren bör äga rätt att jämlikt åtagande bortföra förrådet, blott det sker inom därför bestämd tid, synes ett dylikt resultat icke tillfredsställande. Å andra sidan innehåller förslaget intet

om att innehavaren är pliktig att anmäla hinder, som möter för honom. Är ett sådant för handen, skulle alltså ett onödigt dröjsmål med bortförandet kunna uppstå. Även då intet hinder möter för innehavare, som åtagit sig att bortföra förrådet, kan dröjsmål lätt uppkomma med hänsyn därtill, att innehavaren icke är vid ansvar förpliktad att fullgöra sitt åtagande.

De olägenheter, som i nu berörda hänseenden äro förknippade med förslaget, synas lättast kunna avhjälpas därigenom, att ägarens skyldigheter helt överflyttas å innehavare, varom här är fråga. En sådan anordning skulle icke vara betungande för innehavaren, vilken lär kunna hålla sig till ägaren för alla av bortförandet nödvändiggjorda kostnader, som icke ersättas av allmänna medel, och därjämte för sin fordran har pant- eller retentionsrätt i förrådet.

Då i början av 15 § vetskap om att föreskrift meddelats enligt 2 § göres till förutsättning för straff för underlåtenhet att bortföra förråd eller att göra anmälan om hinder för bortförandet, lär detta innebära, att föreskriften på sätt i 9 § angives skall hava blivit gällande mot den felande. Vad sålunda åsyftats torde med hänsyn till att enahanda ordalag längre fram i 15 § användas i en annan betydelse böra uttryckligen angivas.

Godtagas lagrådets i det föregående gjorda erinringar, erfordras följande ändringar i förslaget. I 4 § andra stycket bör stadgas, att om förråd innehaves av annan än ägaren och någon till säkerhet för fordran har panträtt däri eller innehavaren av förrådet har rätt att kvarhålla det till säkerhet för fordran, det skall ankomma på innehavaren i stället för ägaren att bortföra förrådet. Vidare bör i 5 § första stycket föreskrivas att, om för den, å vilken det enligt 4 § ankommer att bortföra varuförråd, hinder möter att ombesörja bortförandet, han ofördröjligen skall göra anmälan därom hos den, som meddelat beslutet om bortförandet. Ytterligare bör i början av 15 § såsom straffbart angivas, att någon, å vilken det enligt 4 § ankommer att bortföra varuförråd, sedan beslutet därom jämlikt 9 § blivit gällande mot honom underlåtit att ombesörja bortförandet, ehuru hinder därför ej mött, eller, då hinder mött, underlåtit att göra anmälan därom enligt 5 §. Sistnämnda ändring föranleder viss jämkning i fortsättningen av 15 §.

Påpekas må, att med hänsyn till ägarens förut berörda skyldighet att ersätta innehavaren kostnader, som åsamkas honom genom bortförandet, de nu föreslagna ändringarna icke föranleda någon ändring i 11 §.

Slutligen må framhållas att, om det skulle finnas mindre lämpligt att innehavare, som avses i 4 § andra stycket och som ej var känd då beslutet om bortförande meddelades, ombesörjer bortförandet, det naturligtvis är vederbörande myndighet obetaget att med ändring av sitt tidigare beslut förordna, att bortförandet skall ske genom myndighetens försorg. Anses detta ej tydligt framgå av lagtexten, torde någon jämkning av ordalagen i början av 4 § böra ske.

**Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 298)
om viss panträtt i spannmål.**

De nya bestämmelserna om panträtt i spannmål bliva att tillämpa endast så länge lagen om skyldighet att bortföra varuförråd gäller. Enligt förslaget upphöra de emellertid icke utan vidare att gälla samtidigt med nämnda lag. Formellt komma de att kvarstå intill dess de genom särskild lag bliva uttryckligen upphävda. Då det synes mindre lämpligt att inarbeta de föreslagna provisoriska bestämmelserna i en utan tidsbegränsning bestående lag, hemställer lagrådet, att de upptagas i en fristående lag, åt vilken liksom åt lagen om skyldighet att bortföra varuförråd gives allenast temporär giltighet.

Om spannmål i fall, varom här är fråga, bortföres till plats i annan domkrets, synes i rättssäkerhetens intresse anteckning därom böra ske i registret i den domkretsen. Då upplåtaren av panträtten i enlighet med vad som föreslagits lämnat registerföraren meddelande om den nya upplagsplatsen — denna bör angivas på sätt i 4 § andra stycket 2) och 3) lagen om viss panträtt i spannmål föreskrives — bör alltså registerföraren, om den nya platsen är belägen i annan domkrets, göra anteckning i registret om bortförandet samt underrätta registerföraren i den andra domkretsen i och för anteckning i registret därstädes. Lagrådet hemställer, att föreskrift härom upptages i förslaget.

Lagrådet vill till slut framhålla, att förslaget till lag om skyldighet att bortföra varuförråd förutsätter, att varuförråd kan bortföras genom myndighets försorg. Därest i dylikt fall fråga är om spannmålsparti, i vilket panträtt upplåtits jämlikt lagen om viss panträtt i spannmål, är det angeläget, att liksom ägaren själv, där han bortför partiet, är i panthavarens intresse vid straffansvar förpliktad att tillse att partiet hålles avskilt, jämväl myndighet, då sådan verkställer bortförandet, så förfar, att partiet varken under transporten eller å den nya upplagsplatsen sammanblandas med ett annat. För att upplåtaren av panträtten eller annan, som avses i 12 § tredje stycket av förslaget, skall kunna fullgöra de förpliktelser, som där åläggas honom, är vidare erforderligt, att därest beslutet om bortförandet icke innehåller uppgift om vederbörlig benämning å den fastighet, varå spannmålen skall uppläggas, samt om upplagsplatsen, underrättelse härom i annan ordning skyndsamt meddelas honom. Vad nu framhållits kan lämpligen tillgodoses genom föreskrift i de tillämpningsbestämmelser, som Kungl. Maj:t jämlikt 19 § av förslaget till lag om skyldighet att bortföra varuförråd äger att utfärda.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 24 maj 1940.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Eriksson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de den 10 maj 1940 till lagrådet remitterade förslagen till lag om skyldighet att bortföra varuförråd samt lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål.

Efter att hava redogjort för innehållet i lagrådets utlåtande anför föredraganden:

Det av lagrådet berörda spörsmålet huruvida skyldigheten att bortföra sådant varuförråd, som är föremål för pant- eller retentionsrätt, bör åvila ägaren eller innehavaren, torde i praktiken icke vara av större betydelse. Man torde nämligen kunna utgå från att, där ägaren av varuförrådet icke samtidigt är besittare därav, bortförandet merendels förklaras skola ske genom myndighets försorg. Ett dylikt beslut kan, såsom lagrådet framhållit, meddelas utan hinder av att myndigheten tidigare — i ovetskap om att förrådet var pantförskrivet eller var föremål för retentionsrätt — förordnat om förrådets bortförande genom ägarens försorg. Den principiella frågan huruvida skyldigheten att bortföra förrådet, i händelse bortförandet icke sker genom myndighetens försorg, skall åvila ägaren eller sådan innehavare, som här åsyftas, lärer kunna vara föremål för delade meningar. Lagrådets mening härutinnan synes emellertid böra godtagas, och jag har i anledning därav låtit omarbета 4, 5 och 15 §§ på sätt lagrådet i denna del föreslagit. Därvid har även beaktats vad lagrådet i övrigt anfört rörande avfattningen av 4 och 15 §§. Samtidigt hava vissa redaktionella jämkningar vidtagits i förslaget.

Vad lagrådet hemställt i fråga om de föreslagna bestämmelserna om panträtt i spannmål torde böra iakttagas. Jag har därför låtit utarbета ett förslag till fristående lag i ämnet med rubrik *lag med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål*. I nämnda förslag har, i anledning av vad lagrådet yttrat, upptagits en bestämmelse om skyldighet för registerföraren i den domkrets, där spannmålen förut var upplagd, att lämna underrättelse om bortförandet till registerföraren i den domkrets, till vilken spannmålen blivit

förd. — Såsom lagrådet anfört bör, då pantförskriven spannmål bortföres genom myndighets försorg, myndigheten iakttaga att spannmålen icke sammanblandas med annan, av panträtten icke omfattad spannmål.

Föredraganden hemställer härefter, under framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen syntes kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlåtande i allmänhet stadgade tiden gått till ända,

dels att de sålunda omarbetade förslagen måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, föreläggas riksdagen till antagande,

dels ock att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att samtycka till att Kungl. Maj:t, efter utfärdande av lag om skyldighet att bortföra varuförråd, meddelar sådant förordnande, som i 1 § i lagen avses, att gälla tillsviðare.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Persson.